РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента,
к.е.н., доцента Я.Р. Корнійко
на дисертаційну роботу Ковбатюка Георгія Олександровича
на тему «Управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств в умовах сталого розвитку»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 Менеджмент

Актуальність теми дослідження.

Сталий розвиток є критичною проблемою, з якою сьогодні стикається весь світ, і стає все більш очевидним, що підприємства відіграють значну роль у вирішенні цієї проблеми. Безліч організацій на різних рівнях піднімають дане питання, запроваджуються різні ініціативи, спрямовані на сприяння законній міжнародній торгівлі, збалансування цілей дотримання законів про торгівлю та сприяння економічному зростанню, а також забезпеченню прозорості торгівлі. Впровадження стійких практик потребує налагодження взаємозв'язків із партнерами та різними учасниками міжнародної торгівлі, особливо при формуванні міжнародних ланцюгів поставок. Саме цифровізація та дотримання законодавства сприятиме створенню мережі єдиних інформаційних платформ з обміну даними та автоматизації бізнес-процесів, а використання інновацій допоможе в управлінні зовнішньоторговельною діяльністю підприємства. Вищезазначене зумовлює актуальність і практичну значимість обраної тематики дисертаційного дослідження.

Аналіз структури та змісту дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 263 сторінки друкованого комп'ютерного тексту. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 185 сторінках. Робота містить 11 таблиць та 66 рисунків, список використаних джерел зі 203 найменувань та 9 додатків.

У вступі дисертаційної роботи доведено актуальність дослідження, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано відомості про апробацію результатів дисертації та їх впровадження.

Варто зазначити, що у дисертаційній роботі прослідковуються чіткий взаємозв'язок між об'єктом та предметом дослідження, який був встановлений на підґрунті запропонованої мети дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування системи управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств та застосування відповідного інструментарію у контексті сталого розвитку.

Перший розділ дисертаційної роботи висвітлює теоретичні засади управління інформаційно-інноваційним забезпеченням

зовнішньоторговельної діяльності підприємств. Особливу увагу автором приділено важливості збалансованого розвитку основних компонентів міжнародної торгівлі – економічного, соціального та екологічного, які знайшли відображення у концепції «сталого розвитку» з урахуванням специфіки діяльності зовнішньоторговельних підприємств.

Автором було конкретизовано сутність поняття інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємства, де проведено чіткий розподіл дефініцій «міжнародна торгівля», «зовнішньоекономічна діяльність» та «зовнішньоторговельна діяльність». Також автором наголошується на важливості розмежування понять міжнародної торгівлі, зовнішньоекономічної діяльності та зовнішньоторговельної діяльності для широкого вжитку у професійному середовищі, оскільки дані процеси відбуваються на різних рівнях управління та взаємодії. Крім того, автором зауважено, що сучасна цифрова трансформація зовнішньої торгівлі зламала всі традиційні підходи для прямого виходу на міжнародних споживачів та спростила ведення відповідної діяльності. Такі тенденції зумовили визначенню ролі інформаційних технологій та інновацій в управлінні зовнішньоторговельною діяльністю підприємства, що було представлено у роботі.

У другому розділі автором представлено глибокий аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку зовнішньоторговельної діяльності підприємств України. Зокрема, проведено діагностику стану торговельних відносин за видами торговельних потоків у розрізі експортно-імпортних операцій України та дослідження тенденцій диверсифікації українського експорту в умовах дотримання концепції сталого розвитку. Проведений аналіз засвідчив про результати впливу пандемії Covid-19 та війни в України через повномасштабне вторгнення російської федерації, а також зміну ключових партнерів України в рамках зовнішньоторговельних відносин. Проаналізовано й сучасний стан та тенденції розвитку зовнішньоторговельної діяльності підприємств України, де виокремлено роботу провідних гравців ринку, а саме: ТОВ «СП НІБУЛОН»; ТОВ «КЕРНЕЛ»; ТОВ «ЦЕНТР «СОНЯЧНЕ РЕМЕСЛО»; ПрАТ «УДП». Автором показано, що кожна з компаній зазнала певних втрат у веденні експортної діяльності починаючи з моменту загострення міжнародних криз, що відобразилися як на ресурсних, так і фінансових можливостях, однак це сприяло відкриттю нових напрямків розвитку підприємств. Також особливу увагу було приділено питанню синергетичного взаємозв'язку між інформаційними та інноваційними складовими стратегічного управління, що на думку автора, сприяє досягненню сталого розвитку та інформаційно-інноваційного забезпеченню підприємства.

У третьому розділ автором запропоновано розроблену систему управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств в умовах сталого розвитку, в якій виокремлено роль міжнародної логістики у зовнішньоторговельній діяльності підприємств та важливість цифровізації основних бізнес-процесів

завдяки яким можливо оптимізувати логістичні витрати та сприяти стабільності світової економіки. Також автором розроблено методичний підхід щодо оцінки ефективності управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств через угрупування індикаторів, які були використані при побудові радару ефективності управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності досліджуваного підприємства ТОВ «КЕРНЕЛ».

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження.

Детальне ознайомлення зі змістом дисертації дало можливість визначити основні наукові положення та висновки, що сформовані автором і характеризуються науковою новизною, зокрема:

уперше:

- сформовано систему управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств в умовах сталого розвитку, яка визначає функції менеджменту підприємства в сфері зовнішньоторговельної діяльності; визначає частку логістичних витрат в ціні експортного товару та застосовує інформаційно-інноваційний інструментарій для обрання оптимального способу транспортування та в управлінні загалом, враховує ризики та сталість в процесах міжнародної логістики; надає можливість оцінки ефективності управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності на основі трьох груп індикаторів – економічних, інформаційно-інноваційних та сталого розвитку;

удосконалено:

- методичний підхід до оцінки ефективності управління інформаційно-інноваційним забезпеченням зовнішньоторговельної діяльності, що на відміну від існуючих включає такі етапи: формування системи індикаторів для оцінки ефективності управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств в розрізі трьох груп, а саме: економічних індикаторів, інформаційно-інноваційних індикаторів та індикаторів сталого розвитку; визначення індикаторів на основі даних підприємства та аналітичних онлайн-платформ, їх стандартизація за необхідністю; побудова радару ефективності управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств;

- класифікацію факторів впливу на управління процесами зовнішньоторговельної діяльності підприємства за рівнями управління, а саме: мікрорівня; мезорівня, з поділом на регіональні та галузеві; макрорівня та мегарівня, у межах кожного з яких визначені фактори за характером впливу. Запропонована класифікація враховує ті фактори, що виходять за межі національної економіки та ті, що обумовлюються процесами глобалізації, висвітлюючи специфіку діяльності зовнішньоторговельних підприємств, а також дозволяє відстежувати зовнішні тенденції, проактивно

адаптуватися до ринкової динаміки, підвищувати свою стійкість, гнучкість та успіх у міжнародній торгівлі;

набули подальшого розвитку:

- сутність категорії «зовнішньоторговельна діяльність», яка на відміну від існуючих, трактується як сукупність економічних операцій і відносин на мікрорівні, пов'язаних з міжнародним обміном товарів, послуг і фінансових активів підприємств між різними країнами, що включає в себе експортно-імпортні операції, транзит, транскордонні інвестиції, послуги логістики та митні процедури;

- дефініція «інформаційно-інноваційне забезпечення зовнішньоторговельної діяльності», яка характеризується як комплекс заходів і технологій, спрямованих на використання інформаційних та інноваційних ресурсів для оптимізації процесів зовнішньоторговельної діяльності, що охоплює впровадження сучасних інформаційних систем, аналітичних інструментів, електронної комерції, цифрових платформ та інших технологій для підвищення ефективності торговельних операцій, поліпшення маркетингу та просування товарів і послуг на світових ринках, а також забезпечення конкурентоспроможності на міжнародній арені;

- систематизація складових інформаційно-інноваційного забезпечення управління зовнішньоторговельною діяльністю підприємства, до яких віднесено платформу електронної комерції, технологію блокчейн, предиктивну аналітику, автоматизацію в логістиці, штучний інтелект у прийнятті рішень, аналітику ринку на основі Database, персоналізований клієнтський досвід, що дозволяють трансформувати підходи до управління згідно з вимогами зовнішнього середовища, спрощують подолання інтеграційних бар'єрів та підвищують рівень кібербезпеки підприємства при здійсненні торговельних відносин;

- економіко-математичний інструментарій транспортної задачі за рахунок її модифікації, яка, на відміну від існуючих, враховує відповідність отриманих варіантів міжнародної доставки цілям сталого розвитку. Для зручності використання сформовано алгоритм розв'язування модифікованої транспортної задачі.

Основні положення, висновки та рекомендації, отримані у дисертації, використані при виконанні таких науково-дослідних робіт: «Особливості міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації» (2018-2021 рр., номер державної реєстрації 0118U001468); «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в умовах глобалізації» (2019-2022 рр., номер державної реєстрації 0118U100624); «Міжнародні економічні відносини в контексті концепції сталого розвитку» (2021-2024 рр., номер державної реєстрації 0121U112904).

Практичне значення результатів підтверджено їх впровадженням у діяльності транспортних підприємств, а саме у ТОВ «ЦЕНТР «СОНЯЧНЕ РЕМЕСЛО» (довідка № 24 від 07.06.2024 р.) та Стивідорного комплексу «Кілія» (м. Кілія) ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» (довідка № 24/048 від 17.06.2024 р.).

Окремі науково-методичні положення та рекомендації використані у навчальному процесі Державного університету інфраструктури та технологій при викладанні дисциплін: «Зовнішньоекономічна діяльність», «Міжнародна торгівля», «Міжнародний економічний аналіз», «Аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємств транспорту», «Економічний аналіз» (акт впровадження № 582/01-11 від 24.06.2024 р.) та у освітньому процесі Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» (акт впровадження № 02/0099 від 23.08.2024 р.).

Результати дослідження та основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 30 наукових працях, серед яких: 10 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України та 2 статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та Web of Science; 18 публікації у виданнях апробаційного характеру. Крім того, основні методичні та практичні положення і результати дисертації обговорювалися на 14 міжнародних науково-практичних конференціях й одержали позитивні оцінки. Усі отримані наукові результати дисертації опубліковані, апробація результатів є достатньою. Внесок автора у роботи, що опубліковані у співавторстві, належним чином конкретизовано у переліку опублікованих за темою дисертації праць.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. У дисертації та наукових публікаціях здобувача не виявлено академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації даних чи будь яких інших порушень принципів академічної доброчесності. У дисертаційній роботі мають місце посилання на джерела інформації щодо використаних тверджень, розробок, відомостей, статистичних даних тощо. Посилання подані з дотриманням норм законодавства про авторське право, що дозволяє констатувати відсутність порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, вважаю за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Дискусійним залишається питання визначення частки логістичних витрат в ціні експортного товару, оскільки логістичні витрати пов'язані не лише з процесом транспортування, а й з виконанням безлічі інших операцій, наприклад: складування, митне оформлення, проміжне зберігання, навантажувально-розвантажувальні роботи тощо.

2. Недостатньо розкрито питання визначення відповідності критеріям цілей сталого розвитку при формуванні оптимального плану міжнародної доставки за допомогою модифікованої транспортної задачі.

3. На ст. 184-185 в табл. 3.2 запропоновано перелік інформаційно-інноваційного інструментарію управління підприємством, який загалом можна використовувати для підприємств будь-якої сфери діяльності, тому було б доречним надати перелік конкретного інформаційно-інноваційного інструментарію, які мають бути на підприємстві для оптимізації логістичних

процесів зовнішньоторговельної діяльності.

Слід зазначити, що дані зауваження носять дискусійних характер та не впливають на загальну позитивну оцінку даної дисертаційної роботи.

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Рецензування дисертаційної роботи Ковбатюка Георгія Олександровича на тему «Управління процесами інформаційно-інноваційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств в умовах сталого розвитку», а також наукових праць її автора дозволяє зробити висновок про достатній ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій дослідження, їх відповідності темі дисертації. Вважаю, що дисертація відповідає діючим вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а Ковбатюк Георгій Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-логістики
та транспортних технологій
Державного університету
інфраструктури та технологій **Яна КОРНІЙКО**

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
Підпис: корнійко
Засвідчує: т.в.о. нач. відділу кадрів Бутовцева О.В.